

159 De doop werd duur betaald – een trekkersverhaal

Woensdag 2 juni 2021 – De route via fietsknooppunten heeft ons vanaf Terheijden, enkele kilometers van Breda, naar het hart van Hooge Zwaluwe gebracht. Onze tocht was voor een groot deel over de Kerkdijk gegaan. Een bijzondere ervaring om midden door

het landschap over een schijnbaar nutteloze dijk te rijden, met aan weerszijden meters lager gelegen weilanden en bebouwing. Die Kerkdijk was echter, zo bleek ons later, van groot belang geweest om – na de overstroming van de Grote Waard door de roemruchte Sint-Elisabethvloed uit 1421 – het gebied te beschermen tegen nieuwe overstromingen. Maar er was meer mee aan de hand...

In de Raadhuisstraat van Hooge Zwaluwe zien we een bijzonder vormgegeven kerkgebouw dat met zijn piramidale dak er om vraagt gefotografeerd te worden. We zetten de fiets op de stoep voor een bijna leeg pakhuis met grote openslaande deuren en lopen naar de kerk. Hij blijkt tussen 1639 en 1640 te zijn gebouwd, ontworpen

door de toen beroemde architect Jacob van Campen.

Een week eerder. Onze trektocht met de camper door Nederland begon op woensdag 26 mei op een camping in Geijsteren, vlakbij Venray. In het land van de Maas maakten we prachtige fietstochten en zo belandden we ook bij een Maasveer waar we werden herinnerd aan het feit dat waarschijnlijk al in de eerste eeuw door het Romeinse leger een verkeersader was aangelegd die van Tongeren en Maastricht naar Nijmegen liep. Van daar liep de bovengrens van het Romeinse Rijk – de beroemde Limes – langs de Rijn tot aan Katwijk. Het spreekt voor zich dat de enkele eeuwen durende aanwezigheid van het Romeinse leger een grote invloed heeft gehad op de cultuur onder de grote rivieren – tot aan de huidige dag. Dat zou ons een week later ook in Hooge Zwaluwe duidelijk worden!

Lage Zwaluwe (nu gelegen aan de rivier Amer, aanvankelijk een grote kreek van het Hollands Diep en nu nog de zuidelijke begrenzing van de Biesbosch) en het enkele kilometers zuidelijker gelegen Hooge Zwaluwe ontstonden uit de rond 1300 gevormde heerlijkheid Zwaluwe, die door huwelijken uiteindelijk in het bezit kwam van het Nassau-geslacht. Zo kwam het dat prins Frederik Hendrik zorgde voor een toparchitect en de bouw van die bijzondere kerk. En jawel, ook nu nog draagt onze koning Willem Alexander de titel Heer van Hooge en Lage Zwaluwe. Je zult 't geluk maar hebben!

Heb jij ondanks deze beroemdheid nog nooit van Hooge en Lage Zwaluwe gehoord? Voor mij als aanstormende puber hadden die woorden al wel een wat magische klank omdat we die namen op het station Zwolle zagen staan op de bordjes van de treinen die – het is wel heel lang geleden! – nog rechtstreeks naar Vlissingen reden.

Terug naar woensdag 2 juni. Na foto's van de kerk gemaakt te hebben lopen we terug naar het pakhuis waar onze fietsen staan.

Daar staat in de grote deuropening een forse man, om zo te zien ruim in de vijftig. We groeten hem, maken een praatje en spreken onze verwondering uit over de architectuur van de kerk en betreuren het dat de kerk niet open is. Dat maakt veel los bij Harm Janssen (ik zal hem nu zo noemen, het is niet zijn ware naam) want die kerk heeft voor hem een bijzondere betekenis. Zo horen we zijn verhaal.¹

Zo'n vijftig jaar geleden liep er door het dorp Hooge Zwaluwe een weliswaar fictieve scheiding, maar het was wel een scheiding die in het sociale verkeer veel betekende: aan de zuidkant van de Kerkdijk woonden voornamelijk roomsen, aan de noordkant protestanten. Het waren twee gesloten gemeenschappen en de watersnood uit 1953 – die ook Hooge Zwaluwe zwaar trof – had daar merkwaardig genoeg weinig verandering in gebracht.

De ouders van Janssen, die van protestantse huize waren, hadden een eigen bedrijf en een heel druk bestaan. Zo kwam het dat zij een dienstmeisje namen. Saar – zo noem ik haar – kwam echter wel uit een rooms gezin van 13 kinderen, dat de drukte als gevolg daarvan nauwelijks aankon. Al spoedig werd daarom besloten dat de roomse Saar in het protestantse gezin Janssen zou worden opgenomen.

Toen daarna zoon Harm Janssen werd geboren, had Saar inmiddels zo'n verwoude plaats in het gezin ingenomen, dat de ouders van Harm besloten dat zij het kind ten doop zou dragen. Toen vader Janssen dit meldde bij de kerkenraad riep dat grote weerstand op: een rooms meisje kon toch niet een protestant kind ten doop dragen, geen peinzen over! Maar vader Janssen gaf geen krimp, Saar zou het kind dragen, punt uit. De kerkenraad was echter ook niet voor één gat te vangen en bedacht een list. Het zou alleen mogen als er 200 guldens betaald zouden worden. Dat was in die tijd natuurlijk een enorm bedrag, anno 2021 is de koopkrachtwaarde daarvan maar liefst circa € 450! De kerkenraad moet gedacht hebben dat daarmee de kwestie wel zou eindigen. Maar nee, de ouders van Harm hielden voet bij stuk, Saar zou het kind dragen. Vader Janssen stond er bovendien nadrukkelijk op, dat dit in de boeken van de kerk beschreven zou worden, dat gaf hem een gevoel van trots.

Daar kon de kerkenraad niet onder uit en zo geschiedde: Saar droeg Harm ten doop.

Wij luisterden zonder hem te onderbreken. Wat een verhaal! Als Harm is uitverteld sluit hij af met de woorden: "Saar is als een moeder voor mij geworden."

Als we afscheid nemen kijken we nog eenmaal om naar die bijzondere kerk waar zich een bijzondere geschiedenis afspeelde: de doop werd duur betaald!

We moeten ons even oriënteren op de route om het dorp uit te komen. Harm legt het uit en waarschuwt ons nog even: "Niet over die dijk fietsen hoor!" Alsof hij ons alsnog wilde behoeden voor een confrontatie tussen roomsen en protestanten...

1. We hebben aan Harm Janssen gevraagd of we zijn verhaal mochten doorvertellen. Hij vond dat prachtig en aldus is nu geschied!

Muziek: 1. Bij een verhaal over (een gebeurtenis in) een Brabants dorp in de vorige eeuw, denk je ook al snel aan het prachtige lied *het Dorp*, nu niet gezongen maar gespeeld op die heerlijk klinkende gamba van Rousseau. Luister [hier](#) en droom weg!

2. Het *Wiegenlied* van Johannes Brahms, wij zongen het dankzij een bevolgen muziekdocent op de MUL0, anno 1957... Nu zingt de sopraan Anne Sofie von Otter het, teer en o zo zuiver. Luister [hier](#)